

arbeidersbeweging in Nederland aan het eind van de vorige eeuw vroeg ik aan iemand, die omstreeks 1900 in een middle-class milieu in het hartje van Amsterdam woonde, hoeveel zij nu van de arbeidersbeweging gemerkt had (stakingen? pamfletten? demonstraties?). Antwoord: 'Ach kind, in die tijd bestond er nog helemaal geen arbeidersbeweging!'.

Lidmaatschap van de Oral History Society: £3.00 (drie pond) voor een jaar, lopend van 1 april tot 1 april van het volgende jaar, over te maken op rekening van de:

Oral History Society, banknummer 00683736, bij Barclays Bank Ltd., codenr. 208862, University of Essex, Wivenhoe Park, Colchester, CO4 3SQ, England.

en een briefje schrijven aan:

Miss M.J. Girling, treasurer,
Oral History Society,
Sociology department,
University of Essex,
Wivenhoe Park,
Colchester, CO4 3SQ, England.

Abonnement op 'Oral History' is inbegrepen bij het lidmaatschap. Oude nummers: volume I (nrs. 1 - 4) zijn te krijgen door te schrijven aan de Oral History Society (zie boven) en direct te betalen, voor de nummers 1, 2 en 3 samen £ 2.00, en voor nummer 4 £ 1.50.

WESSEL E. KRUL, *GRANDVILLE*

De jaren 1830-1840 waren de eerste jaren van de moderne publiciteit: voor het eerst was er op grote schaal vraag naar kranten en tijdschriften die direkt bij de actualiteit en de belangstelling van een breed publiek aansloten. De verscheidenheid aan publikaties uit die periode lijkt, achteraf gezien, overstelpend; maar het gedrukte woord vormde het enige middel van informatie, en men besteedde veel meer tijd aan lezen dan tegenwoordig. Het was de grote tijd van het feuilleton en van de illustratie. In de publicitaire industrie verdiende een leger van tekenaars hun brood met het verzorgen van de bijbehorende afbeeldingen, boek- en krantenillustraties, spotprenten en affiches. Het grootste deel van hun produkten was even tijd gebonden als de artikelen die zij toelichtten, maar van enkele is het werk met recht bekend gebleven. Een daarvan is Grandville.

Grandville werd in 1803 als Jean-Ignace-Isidore Gérard in Nancy geboren; zijn grootouders waren toneelspelers geweest en zijn eerste gepubliceerde werk, nadathij omstreeks 1826 naar Parijs was getrokken, bestond uit theaterschetsen. Hij had een scherp gevoel voor houdingen en posen; de reeks prenten 'Les metamorphoses du jour' uit 1828, die hem meteen beroemd maakte, berust op een nauwkeurige psychologische waarneming van het menselijke gedrag. En van dat van de dieren; Grandville gaf een reeks virtuoze variaties op het thema "mensen met dierenkoppen" door voor de meest uiteenlopende menselijke tics een bijpassende diersoort te vinden.

Na de juli-revolutie van 1830 werd hij medewerker van politiek-satirische bladen, eerst van 'La Silhouette' dat al in 1831 ophield te verschijnen, en daarna aan het meer succesrijke 'La Caricature', een blad dat model stond voor het Engelse 'Punch'. Met de vijf jaar jongere Daumier vormde Grandville de ziel van dit tijdschrift; Toen de censuur in 1835 werd verscherpt en het blad niet langer kon verschijnen, concentreerde hij zich vooral op boekillustraties.

Zijn bijdragen aan gematigder bladen als 'Le Charivari', 'L' Illustration' en 'Le Magasin Pittoresque' omvatten niet meer zijn beste werk. Er is geschat dat Grandville tussen 1827 en 1847 zo'n 3000 illustraties bij boeken getekend heeft, met als hoogtepunten de uitgaven van 'Gulliver's Travels' (1838), 'Fables de La Fontaine' (1838) en 'Robinson Crusoe' (1840). In 1840 stelde de uitgever P.J. Hetzel voor een werk aan Grandville's grootste talent, de dieren-tekening, te wijden. Een aantal bekende auteurs kregen de opdracht een dierenfabel te schrijven, waarbij Grandville dan de illustraties verzorgde, het geheel werd gepresenteerd onder de titel 'Scènes de la vie privée et publique des animaux; Études de mœurs contemporaines'. De verwijzing naar Balzac is duidelijk en gerechtvaardigd. Hetzel, die zelf een deel van de tekst schreef, wist Balzac, Alfred de Musset, diens broer Paul, Charles Nodier, diens dochter Marie Messenier-Nodier en nog een aantal anderen als auteurs aan te trekken; een van de vier bijdragen van Balzac werd onder de naam van George Sand geplaatst, overigens met haar toestemming. Hetzel had een goede neus. Naast een grote geïllustreerde editie van Balzac's 'Comédie Humaine', zijn nog veel andere bekende 19de eeuwse werken bij hem verschenen; zijn laatste succesauteur was Jules Verne.

De 'Scènes de la vie animaux' verschenen in 1842 in boekvorm. Het werd Grandville's meest bejubelde werk; maar zelf ging hij steeds meer onder familie zorgen gebukt. In 1833 was hij met een nicht uit Nancy getrouwd; van hun drie kinderen stierven er twee op 4-jarige leeftijd. Het was een slecht huwelijk. Grandville, die als melancholiek en teruggetrokken wordt beschreven, werd thuis door zijn vrouw overheerst. Het schijnt dat zij de gewoonte had van de tekeningen van haar man die haar niet bevielen haar krullers te draaien; en nog op haar sterfbed, in 1842, regelde zij haar opvolging door een mej. Lhuillier bij haar echtgenoot aan te bevelen, met wie deze het jaar daarop inderdaad in het huwelijk trad. Grandville liet zich aanleunen, en reageerde zijn gevoelens in zijn prenten af, waaruit vaak een

zekere misogynie spreekt.

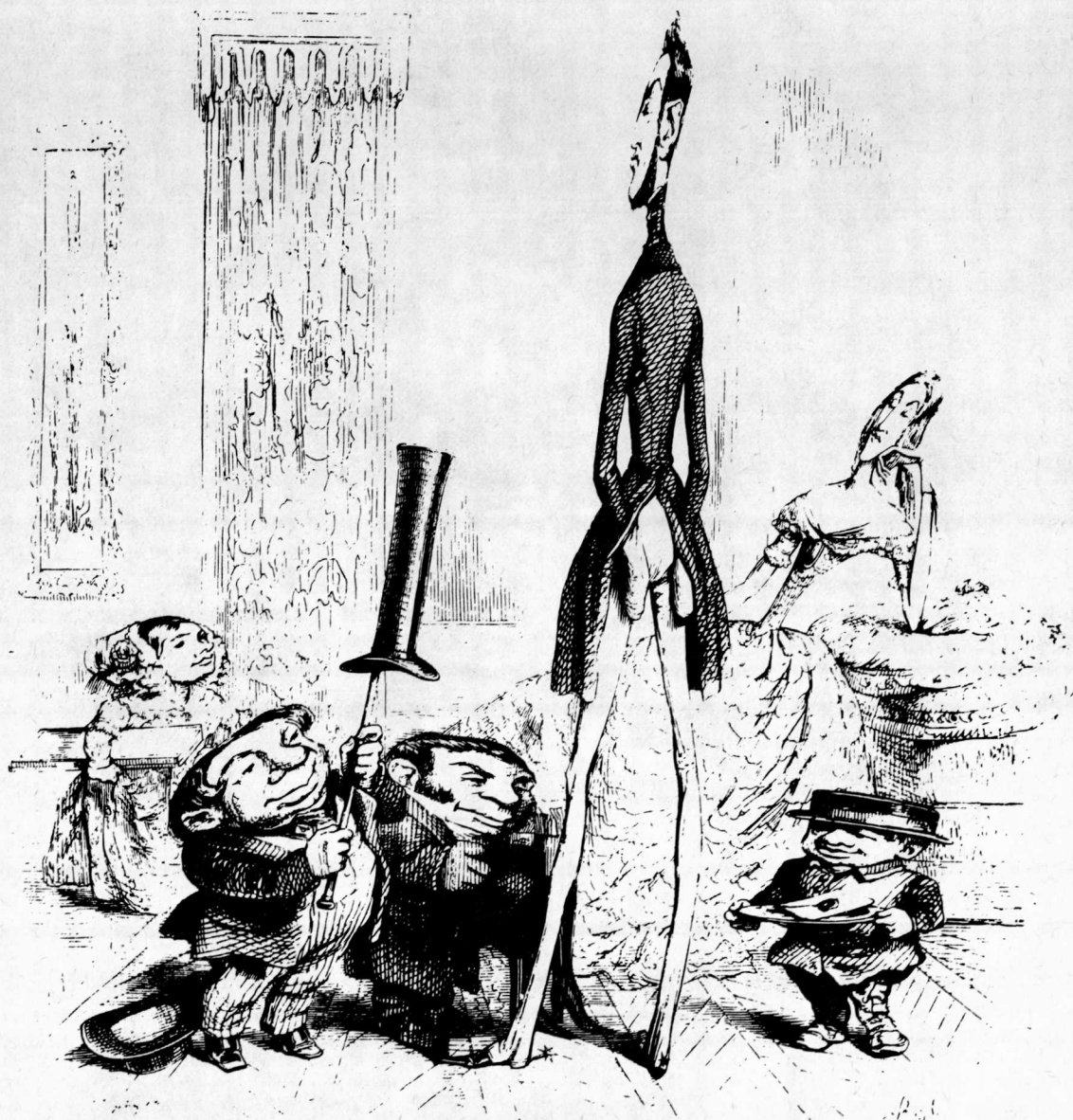
In 1844 verscheen 'Un Autre Monde', dat meer verdeelde reacties opriep. In plaats van illustraties bij een tekst te moeten maken, kreeg Grandville volledig de vrije hand; alleen zijn naam staat op de titelpagina, en de tekst van de journalist Taxile Delord is geschreven rond reeds bestaande prenten. 'Un Autre Monde' is een satirische inventarisatie van de tijd van Louis-Philippe, met de modieuze anglo-manie, het romantische muzikale geweld en virtuozenendom, de eindeloze veroveringsoorlog in Algerije, de theorieën van het utopisch socialisme, het satanisme en de zwarte roman, de opkomst van het kapitalisme, het ontstaan van de publiciteit op grote schaal, de sociale ongelijkheid en wat dies meer zij, in een breed overzicht. Maar het werd niet zo'n succes als de dierentekeningen, deels misschien omdat de beeldspraak te extravagant werd gevonden en misschien ook omdat inderdaad niet alle prenten een even hoog niveau hebben; het idee is soms sterker dan de uitwerking.

In 1847 stierf het laatste kind uit Grandville's eerste huwelijk. Hij volgde zelf enkele maanden later, in het gekkenhuis van Vanves, even buiten Parijs. Men heeft wel een trek van waanzin in zijn hele werk willen zien, maar het delirium waarin hij overleed schijnt het gevolg van een vergevorderde keelziekte te zijn geweest. Hij liet een grafschrift na: "hier ligt Grandville; hij beminde alle dingen, liet alles leven, spreken en lopen, maar kon voor zichzelf geen ruimte maken."

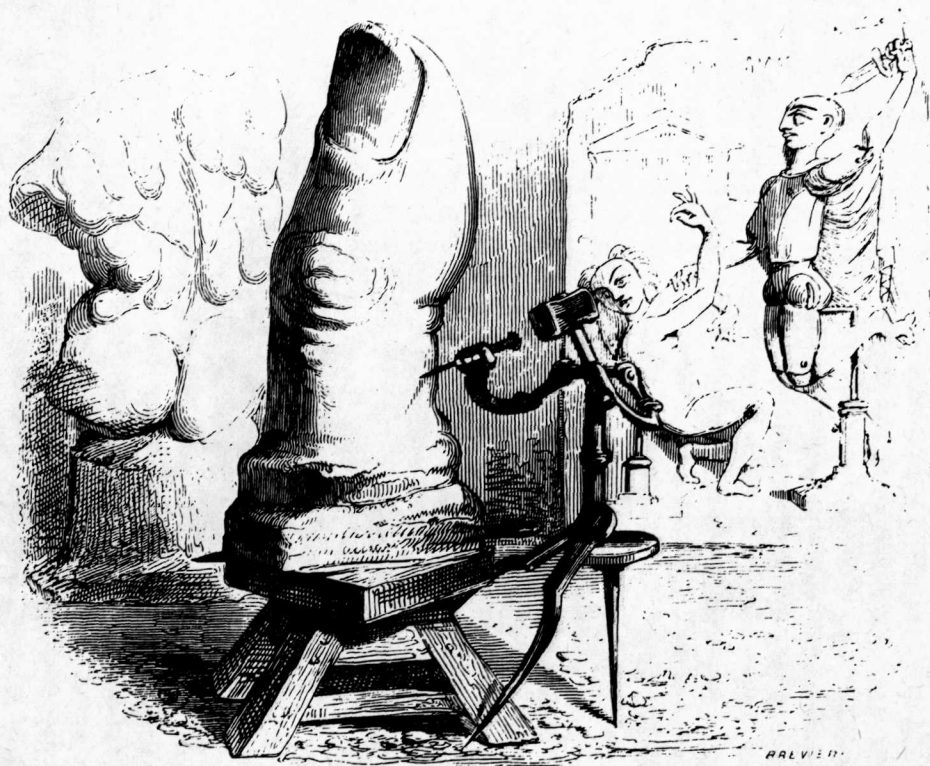
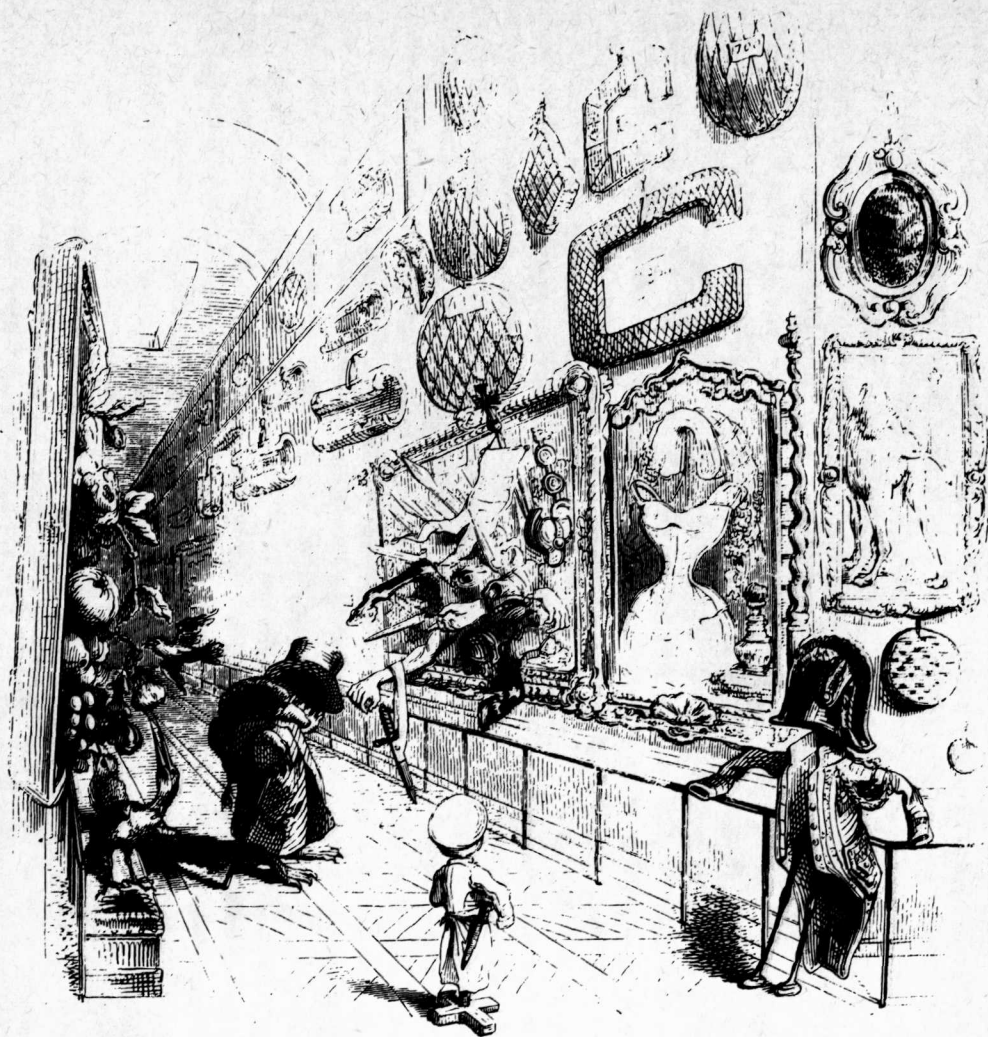
Vergeten is hij eigenlijk nooit. De eerste uitgave van zijn werk waren van het begin af aan veel gezochte verzamelaars objecten, en er verschenen steeds nieuwe selecties uit zijn prenten. Doré is zeker door hem beïnvloed, maar het meest opvallend zijn de overeenkomsten tussen sommige tekeningen van Grandville en Tenniel's illustraties bij Alice in Wonderland (1865). Tenniel, of Lewis Carroll, moet haast een uitgave van Grandville in zijn bezit hebben gehad. Grandville werd een van de helden van het surrealisme; de collages van Max Ernst zijn in veel opzichten op Grandville geïnspireerd.

THE MOMENT OF THE TURTLEDOVE'S PASSING, AS RECOUNTED IN HIS
POEM

UN AUTRE MONDE

THE BANKER

Gegevens en afbeeldingen uit: Stanley Applebaum (ed.), Bizarreries and Fancies of Grandville, Dover Publications Inc., New York, 1974. Dover Public. is een uitgeverij die bestaat van het heruitgeven van oude werken waarvan het auteursrecht is vervallen. Hier is het hun beurt om geplunderd te worden. Een fraaie editie van Grandville is: Grandville, Das Gesamte Werk, Rogner u. Bernhard, München, 1969.

THE MEDICAL STUDENT